

De geur van de vrijheid

Giovanna Giordano

De geur van de vrijheid

Uit het Italiaans vertaald door
Miriam Bunnik en Mara Schepers

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

Voor mijn dochter Antonia

Oorspronkelijke titel *Il profumo della libertà*

© 2021 Mondadori Libri S.p.A., Milano / Giovanna Giordano

© 2022 Nederlandse vertaling Miriam Bunnik en Mara Schepers

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Karin van der Meer

Omslagbeeld © Jeff Ward

Foto auteur © Carmelo Bongiorno

NUR 302

ISBN 978 90 284 5206 0

www.wereldbibliotheek.nl

Mijn huis is klein maar zijn ramen kijken uit
op een oneindige wereld.

— Confucius

O bona libertas, pretio pretiosior omni.
O zoete vrijheid, meer waard dan welke schat dan ook.

— Marcellus Palingenius Stellatus

Het huis op de heuvel in Gesso

Er was eens en er is nog steeds een huis op een heuvel in Gesso op Sicilië, met uitzicht op de zee van de Eolische Eilanden, en daar woonde in 1923 een onschuldige jongen genaamd Antonio Grillo.

Hij had een mooie en wijze merrie genaamd Aurora, twee witte ganzen waaraan hij erg gehecht was en een hartstocht voor de vrijheid.

Hij was knap, als het je smaak was, had twee opvallende blauwe ogen en was kort van stof, hij werd nooit boos, had een hekel aan oorlog en keek met vertederde blik naar de wereld. Hij hield van vrouwen, de kroeg en gokken. Hij meed vechtpartijen als de pest en zodra hij er in het dorp een zag, galoppeerde hij op zijn merrie weg naar de zee, en volgens velen praatte hij tegen dieren.

Als iemand tot hier heeft gelezen en nu denkt: Antonio Grillo uit Gesso is een sprookjesfiguur, kan hij dit boek wegleggen en een ander openslaan. Wie daarentegen van het verhaal houdt van een twintigjarige jongen die eenvoudig van geest is, kan verder lezen. Het is geschreven voor mannen en vrouwen zoals hij. Van groot belang is een aantal oude familiepapieren geweest, bewaard in een kersenhouten ladekast, zestien laatjes vol brieven, documenten en foto's, nog altijd in het huis op het platteland met uitzicht op zee. Antonio Grillo was de broer van mijn opa Placido, van hen weet ik veel en de rest verzin ik.

Nu kan het verhaal beginnen.

Het was de eerste dag van de lente, 21 maart 1923, en Antonio werd twintig. De familie was bijeengekomen op het terras van het huis op de heuvel in het dorp Gesso en in de lucht hing die middag de warmte van de sirocco, Stromboli rookte en een wolk vogels vloog door de boomgaard over de amandelboom en over de ruïnes van het Byzantijnse kasteel dat nu nog steeds afbrokkelt, elke dag een beetje.

De Eolische Eilanden kalm op het water.

Toen wendde Antonio, die opvallende blauwe ogen had, zich tot zijn vader.

‘Vader van me, vandaag, 21 maart, word ik twintig en over een tijdje zal ik voorgoed vertrekken,’ zei hij, uitkijkend over zee.

‘En voor wat verlaat je het dorp Gesso en Sicilië dan, mijn zoon?’ vroeg zijn vader, Lio Grillo, vervuld van angst.

‘Voor Amerika.’

‘Voor een vader zijn deze woorden als dolksteken in de borst. Waarom wil je weg?’

‘Vanwege een droom die vrijheid heet.’

‘En dan?’

‘Dan ga ik op zoek naar wonderen in de wereld.’

‘Wat is vrijheid?’

‘Tets heel zoets, denk ik, alsof je een tros sterren in je buik hebt. Iemand die de vrijheid heeft, is een blauwe walvis in de zee, en iemand die haar niet heeft, is een kikker in een kokendhete poel,’ zei Antonio toen.

‘Vertrekken? Voorgoed?’

‘Ja, ik ga voorgoed naar Amerika,’ zei Antonio.

Zijn vader sloot zijn ogen en plofte zwijgend neer op de rieten stoel.

Een zonnestraal viel op het porselein en de zilveren lepels op tafel, in de lucht daglicht en geluiden van paarden en vogels en boven hun hoofden wijnranken nog zonder bladeren en druiven. Drie spinnen weefden een spinnenweb en een merel vloog naar zijn nest in de witte vijgenboom.

Antonio keek naar de wolken.

Zijn vader keek naar het niets.

Zijn vaders echtgenote raapte haar op de grond gevallen haaknaald op, terwijl de katten al meteen met de strengen katoen speelden, en zijn broer Placido had een hoopje rode kersen in zijn hand en een hoopje herinneringen in zijn hoofd.

Verder zeiden de Grillo’s niets, in de zon die de hemel boven de Eolische Eilanden en boven de wijnkleurige zee ontkleurde. Zo gaat dat op Sicilië na een onthulling: óf stilte óf tragedie.

Die nacht zeiden ze niets.

Ieder met andere gedachten.

Een streepje maan kwam tevoorschijn.

De tedere nacht viel over het platteland.

De nacht is altijd teder.

Een ransuil zat al te roepen in de reusachtige amandelboom.

Die nacht in het dorp Gesso gaf de kerktoren, zoals elke nacht, de uren

aan, de kerkklok luidde, de ezels balkten, de baby's huilden en ineens hield alles op.

Antonio kon die nacht onder de linnen lakens niet slapen, hij wikkelde zich in een brij van blijdschap vreugde hoop doodsangst die iemand die de reis van zijn leven gaat maken omhult.

Als een brandende vulkaan van eindeloze emoties.

Toen sperde hij zijn ogen open naar de vallei, die opvallende blauwe ogen die van kleur veranderden, afhankelijk van waar hij naar keek.

Blauw als hij naar de zee keek.

Azuurblauw als hij naar de hemel keek.

Nachtgroen in de nacht.

Grijs als hij wanhopig was.

Transparant als hij was vervuld van verwondering.

Verwondering was zijn lievelingswereld, meer dan de wereld zelf.

Hij sperde dus zijn ogen open naar de vallei.

De heuvels baadden in het maanlicht en de nabijgelegen dorpen grepen zich eraan vast als krabben, er zaten een heleboel kikkers in de poelen, en het riviertje de Gallo kronkelde naar de zee als een veldslang die wil ontsnappen. Op de Etna in de verte lag een korstje lava en een vleugje sneeuw, uit een oud kasteel schalde een trompet, het rook er naar koelte en naar stal en er klonken klokken en belletjes van schapen en geiten.

De ganzen snaterden naar de sterren, de merrie trappelde in de stal en een dwergooruil riep zijn *tjuu tjuu*.

's Nachts hebben sommigen dromen.

's Nachts hebben sommigen nachtmerries.

Maar de nacht, goed of slecht, gaat altijd voorbij en de familie kwam de volgende ochtend bijeen op het terras bij een kop versgemolken geitenmelk en een met kaneel besprenkelde *ciambella*. De hemel rooskleurig, de eilanden kalm, maar dat kon je van de mensen niet zeggen.

'Waarom moet je zo ver weg?' vroeg zijn vader, terwijl hij zijn grijze snor naar beneden trok.

'Ver weg gaan vind ik spannend,' zei Antonio.

'Het is wel duidelijk dat je twintig bent, mijn zoon,' zei zijn vader.

Hij zuchtte, hij keek naar de nog onrijpe abrikozen, de zwaluwnesten, de schepen op de rede en een stroom aan witte boten die over de zee streken.

De echtgenote van zijn vader, Tina Oliva, fatsoeneerde de amulet en het geborduurde kraagje om haar hals en sprak hardvochtig zoals ze was,

nooit een glimlach of een welwillendheid, en zei: ‘Als je geen zin meer hebt in Gesso en je familie, zeg het dan, en als die zin je echt vergaan is, dan kun je toch naar Messina Lipari Siracusa of zelfs naar Palermo? Waarom moet je zo ver weg?’

‘Adelaars gaan ver, wormen blijven dichtbij,’ zei Antonio, en hij keek haar niet meer aan, want hij hield niet van haar.

Ze was zijn moeder niet maar slechts de echtgenote van zijn vader. Zijn echte moeder was overleden bij de bevalling toen hij in 1903 werd geboren, zonder hem ook maar een kus of de borst te hebben gegeven. Zijn vader was snel hertrouwd om dat ietwat robuuste jongetje met die blauwe ogen groot te brengen en een jaar later was er nog een zoon geboren, Placido. Mevrouw Oliva bracht twee jongens groot met melk, koekjes en uitbranders, haar eigen zoon liefkoosde ze vaak, de andere nooit.

Antonio had een honger naar liefkozingen, meer dan naar brood en vijgen.

Ze was die ochtend donkerder dan anders, zoals de zwarte katten die om haar heen liepen, terwijl de witte huizen van het dorp op de heuvel stonden als iemand die op een gebeurtenis staat te wachten.

Op Sicilië staat er altijd wel iemand op een gebeurtenis te wachten maar een gebeurtenis wacht op niemand en dat vertrek was nabij, heel nabij.

‘Wanneer? Wanneer... Wanneer vertrek je?’ vroeg zijn vader als een kapotte klok.

‘Over een maand, misschien een maand en dan ga ik voorgoed weg, ik wil in Amerika een lang leven leiden...’

‘Het leven moet niet lang zijn maar breed,’ zei zijn vader.

‘Een breed leven is meer waard dan een lang leven,’ zei hij ook nog.

De zinnen die hij het mooist vond zei hij altijd twee keer.

Hij gaf zijn zoon Antonio sinaasappelmarmelade en honing, een schaalte jasmijnpudding, wat brood dat nog warm was, en ook zijn zoon Placido gaf hij sinaasappelmarmelade en honing, jasmijnpudding en warm brood.

‘Alsjeblieft, ik smeeek je, ga niet naar Amerika,’ zei zijn vader. ‘Op Sicilië laat je een paradijs achter van land, vruchten, wijn en bloemen, voor een ander land waarvan je niet weet of er ook zulke vruchten, wijn en bloemen zijn. De mensen daar spreken een taal die klinkt alsof ze een kurk in hun mond hebben, hun huizen puilen uit van de geweren en ze drinken veel melk en weinig wijn... en ze hebben geen olijfolie.’

Olie was voor hem het zweet van de zon, en mensen zonder olie en zonder wijn waren niets waard.

‘Gesso is een paradijs, en Amerika geen idee.’

‘Vader van me, niets houdt me tegen. De zoete velden, mijn dierbaren, druiven, wijn en mijn merrie niet... Iets wat sterker is dan ik zet me ertoe aan te vertrekken,’ zei Antonio.

Zijn vader draaide zijn hoofd naar de diepbloauwe zee.

‘We zijn mannen die worden meegesleept door de stromingen,’ zei hij.

‘We zijn mannen die worden meegesleept door duizenden stromingen,’ zei hij weer.

Toen nog een traan, maar zonder het te laten merken.

Zijn zoon was groot geworden en klaar om voorgoed te vertrekken, de zoetheid van het omliggende platteland was bitter geworden en ook de marmelade leek hem een ampul vol gif.

‘Je bent de prins van de idioten. Je zult niet vertrekken, dat zweer ik,’ zei Tina Oliva.

‘Verlaat me niet, broer,’ zei Placido.

‘De wereld is onmetelijk groot, maar er zijn zulke kleine levens...’ zei Antonio.

‘Elke reis zit vol gevaren. De zee is bitter,’ zei zijn vader.

‘Nee, vader, de zee is zoet.’

‘Je zult zien... je zult zien hoeveel gif er rondwaart,’ zei zij.

‘Ben je dan niet bang?’ vroeg zijn broer.

‘Angst vreet de ziel aan,’ zei Antonio.

‘Zelfs niet een beetje?’

‘Ja, wel een beetje, voor oorlog.’

‘Ja natuurlijk, de oorlog van 1915 tot 1918... Toen op het Karstplateau onze Ignazio is omgekomen,’ zei Placido.

Arme Ignazio, dacht iedereen, en er daalde een glazuurlaagje bedroefdheid over hen neer bij de herinnering aan die in de oorlog gesneuvelde jonge soldaat.

Zwaluwen doorkruisten de hemel, zwarte valken joegen op witte konijnen, de geiten in de vallei riepen hun jongen en in de verte stond een bos in brand.

‘Of je nu wel of niet vertrekt, je bent de prins van de idioten,’ zei zij.

Maar hij stond al klaar om te galopperen en zijn merrie wilde met hem naar het platteland en dus zei hij: ‘Genoeg, ik zeg niets meer. De wolken zeggen me dat ik moet gaan, en ook mijn merrie Aurora... Wol-

ken en merrie gaan en staan waar ze willen. Laat me gaan. Laat me vertrekken. Alleen dat vraag ik jullie. Meer niet. Meer heb ik niet te zeggen.'

En wanneer hij zei 'meer heb ik niet te zeggen' was dat ook zo en dan bracht hij geen woord of zucht meer uit.

Zijn vader zei alleen nog maar, hardop en terwijl hij naar de hemel keek: 'Verlaat deze wereld niet, mijn zoon.'

Toen zadelde Antonio zijn merrie Aurora en in galop reed hij weg tussen de honderdjarige olijfbomen en de gele velden met bloeiende brem, Stromboli lanceerde een vlam en de sirocco gierde harder tussen de cipressen.

Zo begint dit verhaal, de vertelling van wat bekend is over het leven van Antonio Grillo, met hier en daar een verzinsel.

Maan sterren zee krekels en de Grillo's zullen ons lang gezelschap houden.

II

Een nacht op Stromboli

De volgende ochtend stonden de twee broers in de deuropening naar de wolken te kijken.

‘Waarom staan jullie naar de wolken te kijken?’ vroeg Tina Oliva.

‘De wolken zijn eerder in Amerika dan ik,’ zei Antonio.

‘O, jij altijd met je verkeerde ideeën...’ zei zij.

‘Ik kijk naar de wolken die regen brengen voor de moestuin die ik heb aangelegd,’ zei Placido.

‘Gelukkig, tenminste één van de twee denkt na,’ zei zij.

En terwijl de familie nadacht over de dingen van de hemel en de aarde en over de reizen die ze wel en die ze niet moesten maken, klonk er vanaf de straat buiten het dorp die naar Gesso leidde een *ding ding dong* en een gerinkel van in draf naderende karren.

Een slag van een bel, een van een trommel, en een stem vulde het plein: ‘Hier is het circus, gauw, kinderen en alle anderen, er komen dieren aan die jullie nog nooit hebben gezien... Gauw, haast je, er is geen tijd te verliezen! Als je de tijd verliest, vind je hem nooit meer terug... Wees moedig, er komt een dier naar Gesso...’ en toen verdween de stem omdat de fanfare van trompetten en trommels haar overstemde.

Acrobaten, een vuurvreter met een gestreept hemd op een borst zo breed als een gebergte, een danseres met een felgroene tutu en een vrouw met een flinke bos vossenrood haar trokken de aandacht van alle inwoners van Gesso.

Dus gingen ze bij het raam staan om naar de optocht van circustiesten te kijken, en toen iedereen aandachtig naar het wonder keek, arriveerde er een grote kooi van dik hout en zwart staal.

Antonio zwaaide naar zijn ganzen, zadelde zijn merrie Aurora en daalde af naar het plein. Hij reed naar de kooi toe, waar al vele mensenhoofden omheen stonden, maar vanuit de hoogte, gezeten op zijn merrie, zag Antonio net iets meer dan zij. Aurora hinnikte nerveus in de menigte en hij aaide haar om haar te kalmeren, toen sloeg hij zijn ogen

op en ontwaarde in de kooi het grote dier waar iedereen naar stond te kijken.

Het was een gorilla.

Groter dan de grootste man die Antonio ooit had gezien, twee vochtige en enorme ogen, een nek als een heuvel, hij hield zijn handen tegen zijn oren om het lawaai van trompetten en fanfares en de beledigingen van de mensen niet te horen.

‘Hé, grote aap, kom eens hier, dan krijg je nootjes van me. Wil je een halsband? Wat heeft je moeder een lelijk jong gemaakt...’

Toen stak de gorilla zijn arm omhoog, hij sloeg met zijn vuist tegen de kooi en iedereen stook doodsbang uiteen en vluchtte meteen weg als kikkers voor een vijandelijke veldslang. Dat was het moment waarop Antonio de gorilla in de ogen keek, en dat vergat hij nooit meer. Dat was het moment waarop de gorilla naar Antonio keek en niemand weet of hij hetzelfde voelde als die jongen van twintig die van de vrijheid hield.

Antonio trad eventjes de vochtige ogen van de gorilla binnen en voelde zijn rust en droefheid, zijn innerlijke kalmte en zijn wanhoop over het leven in een kooi, hierheen en daarheen meegenomen, uitgelachen en vooral bekneld en niet in de oneindige ruimten van de wereld.

Antonio keek naar hem zoals hij daarvoor nog nooit naar iemand had gekeken en hij zei deze woorden: ‘Vriend van me, mooie en aardige vriend, ik weet dat wat jij mist vrijheid heet, voor jou net als voor mij belangrijker dan de lucht om ons heen.’ Toen sloeg hij zijn ogen neer omdat hij de blik van het dier niet kon verdragen en haastte zich naar huis, naar zijn broer Placido.

‘Wat is er met je aan de hand, broer van me? Ik heb je nog nooit zo bleek gezien.’

‘Ik heb een gorilla in een kooi gezien.’

‘Ik begrijp het... je had nog nooit een gorilla gezien.’

‘O, dat niet alleen, maar nog meer. Er is bij mij iets magisch gebeurd vanbinnen. Ik heb nog nooit een mens gezien met intensere ogen.’

‘Een mens?’ vroeg zijn broer vol verwondering.

‘Ja, hij was een mens, hij was niet wat anderen “een beest” noemen.’

Placido was gewend aan de eigenaardigheden van zijn broer, maar hij probeerde zijn woede en vertedering te temperen.

‘Rustig, rustig. Gisteren wilde je alles achterlaten voor een nieuw continent, vandaag ben je helemaal gegrepen door medelijden voor een gorilla in een kooi.’

‘Ik zal niet afzien van mijn reis en ik zal niet afzien van mijn vrijheid, niet van de mijne en niet van die van mijn vriend de gorilla.’

‘Wat bedoel je?’

‘Mijn vrijheid is net zo belangrijk als de zijne. Sterker nog, eerst de zijne en dan de mijne,’ zei Antonio en toen opende hij de staldeur voor zijn merrie, de kooi van de merel op het terras en tot slot het hek van de witte ganzen die altijd met hem rondscharrelden op het platteland en die, eerder dan hij, merkten dat er regen kwam, of een uitbarsting of de postkoets uit de stad.

Hij verliet zijn huis en broer, hij galoppeerde urenlang over landweggetjes, het was inmiddels bijna avond en er was een zacht maanlicht aan de hemel, hij ging de brede en smalle stegen van het dorp Gesso in en keerde terug naar de kooi van de gorilla.

Hij was alleen, iedereen was weggegaan.

Antonio stak zijn neus en arm in de kooi en zei: ‘Vriend van me, ik weet dat wat jij mist vrijheid heet, voor mij net als voor jou belangrijker dan de lucht om ons heen. Nu beloof ik je, lieve vriend, dat ik, ter ere van de vrijheid waarvan wij tweeën zo veel houden, altijd zal proberen in vrijheid te leven. En ik beloof je ook, lieve vriend, dat ik jou haar zal teruggeven.’ En dat gezegd hebbende, aaide hij hem verlegen over zijn pols en de gorilla deed hetzelfde maar over zijn borst, ter hoogte van zijn hart.

Zachtmoedig en angstig ging Antonio slapen.

De nacht zat vol vuurvliegjes en af en toe klonk er een hese kreet van de gorilla op het plein.

Toen de volgende ochtend de fanfares en de trompetten van het circus afscheidsmuziek begonnen te spelen, wekte Antonio zijn broer en zei: ‘Kom mee, broer, ik weet dat ik in jouw ogen vreemd ben en dat je me soms wel begrijpt en soms niet... maar alsjeblieft, ga met me mee op dit avontuur.’

‘Je bent vreemder dan een Tibetaanse klankschaal of een platbodem, met zo’n klein brein dat het soms lijkt alsof je er geen hebt, je houdt meer van dieren dan van mensen... Niets aan te doen, ik moet je wel volgen, ook omdat je over een maand naar Amerika gaat.’ En dat gezegd hebbende, zadelden Antonio en Placido hun paarden en ze gingen op pad, achter het circus aan.

Het circus verliet het dorp, het bereikte tegen zonsondergang Milazzo, waar een vlakte was waarop jasmijn werd gekweekt, en in de haven lag een schip te wachten waarop goederen, karren en rijtuiggen werden ingeladen voor Stromboli. Ook de twee gebroeders Grillo gingen te

paard aan boord van het schip. De zee was woelig, en dus werden de paarden losgemaakt van de karren en rijtuigen en stevig vastgebonden zodat ze niet door de golven heen en weer werden gesmeten, en in het midden lieten ze de gorilla helemaal alleen, in zijn kooi.

De gorilla hief zijn blik op naar de maan. Toen keek hij naar de mannen, schudde zijn hoofd en mompelde af en toe iets wat Antonio meende te begrijpen.

‘Hij mist zijn moeder,’ zei hij tegen zijn broer.

‘Dat ben jij. Jij mist je moeder.’

‘Ja, inderdaad, de moeder die ik niet heb gehad. De gorilla mist een vrouw,’ zei Antonio toen.

Zo bracht hij de nacht door op zee, zijn eerste nacht varen, in gezelschap van Placido en de gorilla, en Antonio voelde zich aan allebei op dezelfde manier verwant.

Af en toe deed de maan de ogen van de gorilla glanzen en dan sloeg hij zijn blik neer naar de zee.

De zee van Stromboli rook voor zonsopkomst naar vuur en zwavel. Een lange en aldoor gloeiende streep lava op het vulkanisch gesteente stortte in het water en deed het borrelen en bij het horen van de lava in de onpeilbare diepten sloegen alle schepselen op de vlucht, inclusief de zeesterren.

Toen het schip afmeerde, klonken er twee brullen in de hemel, een van de vulkaan en een van de gorilla.

Als twee broers, de een sprak en de ander antwoordde.

Nu keek de gorilla niet meer naar de maan want die was weggegaan, maar naar de krater die vuur spuwde voordat de zonnestralen kwamen. Vulkaan en gorilla hadden allebei een bruine huid en een enorme mond, en met zijn rode tong likte de gorilla over zijn dikke lippen.

Antonio stond voortdurend naast hem en zijn broer ook.

De circuskarren gingen van boord, met fanfares en trommels, en ook daar kwamen de dorpelingen toegesneld om de gorilla te zien.

‘Ooooo,’ zeiden de mensen, en ze gaven hem zoete druiven, cactusvijgen en nectarines te eten. Hij waardeerde en apprecieerde het maar richtte zijn blik voortdurend op de vulkaan.

De dag ging voorbij, gehuld in de geur van zonovergoten jasmijn, schaduwen van witte pilaren van zwarte huizen en nieuwe kappertjes, die door de bijen het hof werden gemaakt.

De kalme nacht viel, en aan de top van de krater nog altijd een plukje vlammen.

Antonio wachtte tot iedereen op het eiland sliep en liep stilletjes naar de kooi toe.

Niemand weet of de man meer beefde of de gorilla.

Niemand weet wie van de twee verlegener of moediger was.

Ze keken lang in elkaars, grote en kleine, ogen.

Een maansikkel, een lavavlam en Antonio rukte het slot los van de kooi waarin de gorilla leefde. Die keek met een bijzondere tederheid naar de man maar raakte hem niet aan. Hij hees zich met moeite op zijn knieën, die al jarenlang gebogen en bekneld zaten in de ijzeren kooi, en zette de eerste wankele stappen als van een kind dat leert lopen. Hij vulde zijn longen met jasmijn- en zwavellucht en met grote sprongen dook hij in de bremstruiken en toen in de bosjes en toen God mag weten waarin.

Het eiland zat vol grotten en misschien vond hij daar zijn thuis.

‘Ga in vrijheid, als elk schepsel ter wereld,’ zei Antonio terwijl de gorilla wegvluchtte, en toen van hem nog maar een zwart puntje te zien was in de richting van de vlammeende top, zei hij nogmaals: ‘Ga in vrijheid en blijf zo lang mogelijk leven.’

Toen de twee broers terugkwamen in Gesso na drie dagen van afwezigheid om op een eiland een gorilla te bevrijden, wachtte hun nog meer fanfare.

Vader en moeder met allebei een lang gezicht en vragen over hun verdwijning.

Placido zei tegen zijn vader: ‘Antonio is naar Stromboli gegaan, achter een bruin schepsel aan.’

Zijn vader beeldde zich een vluchtig liefdesverhaal in en zweeg.

Tegen zijn moeder zei Placido: ‘Antonio wilde afscheid nemen van Stromboli voordat hij Sicilië voorgoed verlaat.’

Zijn moeder schudde haar hoofd en zei: ‘Nog altijd dezelfde lapzwans. Wie rond geboren wordt, zal niet als vierkant sterven.’

Zonder het tegen elkaar te zeggen hadden de twee broers besloten om niet het echte verhaal van hun uitstapje naar Stromboli te vertellen, maar op het terras, voordat ze gingen slapen, bij een schaalje net geplukte kersen, zei Antonio tegen iedereen: ‘O zoete vrijheid, meer waard dan welke schat dan ook...’

Ze mompelden een beetje, ieder met zijn eigen woede of verwondering in afwachting van een nacht vol dromen.

III

Intriges en tovenaars Vittoria

Hoezo dromen? Die nacht waren ze allemaal bezeten.

Alleen de ganzen scharrelden rustig tussen de planten op de grond.

Hij was zo graag bij de dieren, de kikkers in de vijver, de pad die zich in een afvoerkanaal achter de keuken verstopte, de egels die hun stekels opzetten wanneer ze de katten zagen en de kreupele vos die in de nachten dat het vollemaan was langskwam om hem iets te eten te vragen. Hij vroeg alleen aan hem iets te eten, met een zachte jammerklacht, en dan hoorde Antonio hem, dus zette hij het raam open en liet een mandje naar het terras zakken met een ei of wat brood met olijfolie.

Alle dieren waren dol op hem en niemand wist waarom.

Wat voelde Antonio zich goed bij zijn twee vette witte ganzen die vrolijker waren dan alle mensen die hij kende. De twee ganzen lachten altijd, ze gingen ervandoor wanneer er een vervelend iemand aankwam en pikten met hun snavels in de enkels van huichelaars. Als ze naar zee gingen, vonden ze de beste paden en ze verdwaalden nooit, zelfs niet tussen de braamstruiken. Ze hadden vrienden onder de vogels in de lucht en ook aan de kippen schonken ze aandacht.

De ganzen keken met dezelfde aandachtige blik naar de kleine en de grote dingen: een krekkel, een grasspriet, maar ook een cipres en de zon, een bergkam of een hanenkam. Ze luisterden altijd geïnteresseerd naar hun vriend Antonio en ze begrepen eerder dan wie ook wanneer er een postkoets of een storm aankwam. Ze hoorden rijtuigen en donderslagen zelfs als die nog heel ver weg waren.

‘Ganzen, lieve, beeldschone ganzen, zijn jullie blij dat ik vertrek?’ vroeg Antonio aan zijn twee gevederde vriendinnen.

En zij dartelden.

‘Ganzen, lieve ganzen, papa’s mooie ganzen, wat denken jullie, zal ik de meest fantastische vrouw ter wereld tegenkomen op mijn scheepsreis?’

En zij knikten van ja met hun hals en met hun kop.

‘Ganzen, mooie maar nog veel lievere ganzen, wat denken jullie... als ik toch hier zou blijven, wat gebeurt er dan met me?’

En de ganzen ploften in de modder, hulpeloos als stukjes gerookte stokvis.

Ja, die ganzen waren intelligent.

Zo bracht hij met de ganzen de eerste uren van de nacht door.

De anderen daarentegen hadden somberdere fantasieën.

Of liever, ze hadden geen fantasieën.

Geen fantasieën hebben is een ramp.

Ze hadden alleen zwarte wolken in hun hoofd en niemand kon de slaap vatten.

‘We zullen zien, we zullen zien of het je lukt om te vertrekken, prins van de idioten,’ zei Tina Oliva, terwijl de katten achter ganzen en nachtvlinders aan zaten en de merrie hinnikte omdat ze wilde rennen.

Antonio was wakker en zocht een koffer, zijn vader vroeg zich af wat hij fout had gedaan, de echtgenote beraamde een plan tegen die zeereis en zijn broer Placido hoorde hem rondscharrelen in huis en op het land, ook hij had helemaal geen zin om te slapen. Toen keek hij uit het raam naar de laatste sterren van de nacht en al voor zonsopkomst ging er een enkel lampje aan en hij bedacht hoe mooi de lichtjes van Gesso waren.

Maar voor Antonio was elk lichtje in de verte veel mooier dan de lichtjes bij hem in de buurt. De wind die uit het zuiden kwam bracht hem geluiden en geuren uit de Afrikaanse woestijnen, de wind uit het noorden de geur van berken en van haardvuur. Door de sirocco ontwaarde hij die nacht de belletjes van de karavanen met hun kamelen, de geur van dadels, die hij nog nooit had gegeten, en het gezang van in de gele duinen verdwaalde mannen.

Hij zag altijd wat er niet was.

Zo stelde hij zich Amerika voor met prairies, en voor hem waren prairies eindeloze vlakten van groene weiden, vers en gemaaid gras met dauwdruppels in de ochtend, terwijl de velden op Sicilië droog waren als botten en het gras dor en schaars.

Hij stelde zich Amerika voor als goedgeefs, een kuip met elke dag ander eten erin, mensen die altijd lachten, cognac die wel wat waard was, vrouwen met fluwelen benen en uit de kraan zelfs champagne met bubbels. En verder koffers vol roomkaas, schoffels die zelf omploegden, bergen koekjes, en bij elke zonsondergang lachen zonder ook maar een vleugje heimwee naar Sicilië. Verder mensen die niet beledigden en zich met hun eigen zaken bemoeiden, geen aardbevingen, geen enkele uit-

barsting want er waren geen vulkanen maar het was een vloeibaar paradijs, een dag melk, een dag honing, een dag whisky.

Dromen zijn altijd verschillend.

Elk hoofd zijn eigen droom.

En terwijl hij zo droomde en afdwaalde, merkte hij niet dat iemand zijn merrie Aurora had losgemaakt, die al vrij over het land rende naar de zee en achter haar de ganzen die haar ontsnapping naar de golven volgden.

Iedereen was rusteloos die lentenacht, zelfs de wespen, en ieder op zijn eigen manier.

Zijn vader zette duizend stappen, teruggetrokken in zijn kamer met twee dezelfde kasten met kuifstuk. De echtgenote wilde iedereen in het dorp de wandaad toevertrouwen van die zoon van haar die niet echt haar zoon was, aangezien ze hem niet had gebaard, en 's ochtends begon ze dat te doen.

De ochtend van 25 maart was helder maar zij merkte het niet, ze dwaalde van huis naar huis om de kwestie uit de doeken te doen, en in elk huis waar ze naar binnen ging en waar ze haar koffie aanboden, vertrouwde ze in tranen het familiegeheim toe aan eenieder die naar haar luisterde.

Vervolgens kwam ze dat stenen huis uit, liep een ander huis in en herhaalde steeds dezelfde woorden, als een geheim, fluisterend: 'Weten jullie wat die mafketel wil doen? Hij verlaat een paradijselijk stuk land en zee voor een land dat ik niet ken, waar misschien meer mafketels wonen dan hier.'

Zijn broer Placido zocht op zolder een reistas die geschikt was voor de lange reis van zijn broer en er lagen er veel, onder het stof en de spinnewebben, maar door schimmel aangetast of te klein of breekbaar. Kortom, geen enkele was goed, misschien moest hij een nieuwe kopen, ja, maar waar, misschien beter een koffer, met siernagels, van leer en met een slot, zodat niemand hem op het schip kon openmaken. Kaartje in de broekzak en koffer in de hand, maar niet te zwaar, anders kon hij rugpijn krijgen. Van licht of donker leer? Met rode voering erin tegen het boze oog of blauw zoals de zee? Dat was voor hem het dilemma.

Antonio wilde die dag liever paardrijden, maar zijn merrie was al uit de stal gevlucht, want dat deed ze altijd. En terwijl de Grillo's, net als de dieren, in rep en roer waren vanwege het nieuwtje en heen en weer liepen tussen het platteland en de smalle straatjes, onder de blote hemel en in de kelder, en dit en dat dachten en deden, vloog het gerucht over Antonio's vertrek in het dorp van huis tot huis, ook voortgestuwd door de